

Ecclesiæ cap. Ante baptismum. cap. Ante viginti: ubi Glossa, & Turcremata de Consecrat. dist. 4. & quamvis congruum sit eos baptizare vel in Sabbato Sancto Paschatis, vel Pentecostes. cap. de Catechumenis cap. Venerabilis, & cap. Baptizandos, de consecr. dist. 4. in casibus tamen necessitatis possunt quocumque tempore baptizari. cap. Si quis necessitate. d. dist. 4. Riccius de Jure personarum extra Ecclesiæ gremium existens. lib. 3. cap. 3. qui in seq. cap. tract. plures, easque curiosas questiones de Catechumenis; inter quas illam, quod non possunt contrahere matrimonium cum fidei ex cap. Cave. 28. q. 1. & ex Sanchezio, & Comitolo, quos citat d. lib. 3. cap. 4. num. 27.

Nonum dubium, An licitum sit Missam celebrare, & fructum ejus applicare Excommunicatis? Distinguen- dum est. Si excommunicati sunt tolerati? licita est celebratio, & fructus Missæ pro eis applicatio. Tamburinus, qui alios ita sentientes allegat d. lib. 2. cap. 2. §. 4. a num. 8. & seq. Si non sunt tolerati, ut si sint denunciati, vel publici clericorum percussores, Sacerdos celebrare pro eis non potest tamquam persona publica, & uti Minister Christi, & Ecclesiæ. At tamquam persona privata, potest secretò, & in sua mente pro eis orate in Memento, ad impetrandam ipsam emendationem, ut concedunt d. Tamb. eodem §. 4. num. 3. & 4. Eminent. Card. Lugo de Euchan. disp. 19. num. 185. Diana p. 5. tract. 9. resol. 77. Quæ residet in opere Coordinato tom. 5. tract. 1. resol. 140. & latissime Pasqualigus de Sacrificio Missæ quest. 143. & quest. 144.

Decimum dubium, An pro peccatoribus, & viventibus in peccato mortali Missa offerri possit? Respondent omnes DD. affirmative quò ad fructum imperatorum; ut docent Pasqualigus q. 142. & Tambur. d. cap. 2. §. 6. alios allegantes. An vero fructus satisfactorius ipsè reservari possit, cum ad gratiam redierit? alii negant, alii affirmant, ut videre est apud Emin. Card. de Lugo d. disp. 19. num. 195. & Averiam de Sacrific. q. 11. scilicet. 10. §. Quod si post remissionem.

Undecimum tandem, & ultimum dubium, quod non absque calore tradant Doctores, est: An licitum sit, Missas Defunctorum, seu de Requiem celebrare pro vivis, & adhuc legentibus, in hac vita? Communior, & magis accepta opinio est negativa. Ratio inter ceteras est, quia sic non servatur Ritus Missalis, dum Missa, quæ à Rubricis assignatur Defunctis, recitatur pro vivis. Uterius minus proderit prædicta Missa, quæ à Rubricis assignatur defunctis, si recitetur pro vivis. Uterius minus proderit prædicta Missa, quam si alia pro vivis puta pro remissione peccatorum, vel ex officio currenti celebratur pro viventibus; nam esto, quòd æqualis in utraque sit fructus ex opere operato; quòd æqualis in utraque valde tenuior erit; illas enim Deus decernendas remittit Ecclesiæ; & ei gratæ esse non possunt, si sint contra præscriptum Ecclesiæ. Ita Tambur. d. lib. 2. cap. 2. §. 7. & alii omnes, qui hanc defendunt sententiam, Layman lib. 5. tract. 5. cap. 1. num. 15. Castropalus tom. 4. tract. 22. punct. 6. n. 19. Diana, qui alios allegat, part. 5. tract. 13. resol. 2. quæ in Coordinato est tom. 2. tract. 1. resol. 79. Iterum idem Diana part. 9. tract. 2. resol. 18. quæ transitum fecit ad Coordinati operis tom. 4. tract. 1. resol. 25. num. 2.

Contrarium tamen docent non spernandi Auctores, Navarrus in consil. de Celebrat. Missar. conf. 6. Zanolata part. 2. Verb. Missa num. 10. Barbosa in collect. DD. ad Concil. Trid. sess. 22. cap. 2. num. 11. Pinellus lib. 2. de Missa cap. 7. & ex Moralibus Lezana tom. 4. Verb. Missa num. 34. Peyrinus tom. 3. in addit. cap. 1. num. 21. & Gobatus in Theolog. Exper. tract. 3. a num. 629. ubi si sic vivens potuisset, ei morem gerendum esse affirmant; ita tamen ut in Missa non dicatur illa oratio, quæ ait, defunctum bodie de hoc

seculo migrasse; ut evitetur mendacium; nam licet hæc celebratio de Requiem pro vivente non sit præcisè juxta institutum Ecclesiæ, habet tamen respectu naturæ, atque ex promissione divina energiam respectu omnium capacium, & qui ita præventim diem mortis suæ, sunt illius magis memores, & sese magis præparant ad supremam lucram; ideoque scriptum reliquit S. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 18. Trior est via, ut bonum, quòd quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat ipse dum vivit per se. Bratius quippe est liberum extrè, quàm post vincula libertatem querere.

Confirmant hanc affirmativam opinionem exemplis B. Alberti Magni, quem plures Missas de Requiem, ac officia mortualia sibi adhuc viventi celebrare fecisse, scribit Ferdinandus de Castro in Histor. Gener. S. Dominici par. 2. lib. 3. cap. 46. Idem operatum esse Henricum II. Comitem de Rateneck Episcopum Ratibonensem XXXIII. Anno Christi 1196. testatur Wiguleus Hundas in Histor. ut referunt Lezana, Layman, & Diana supracitati. Quibus addere licet alia duo sequentia.

Horatius Turlelinus in Vita S. Francisci Xaverii lib. 5. cap. 3. differens de Petro Vellejo Mercatore perquam opulento, qui cum occupatus ludo latruncularum, S. Franciscus petenti pro inope puellam sitipem, dedisse clavem ad arcam, facta potestate inde accipiendi quantum vellet, hic autem non nisi trecentos aureos deprompsisset; Petrus vero hoc intellecto, serio subdidisset: *Brasili Pater, namque arca clavem tradens, dimidiam auri portam tradebam; (inerant ibi aureorum nummorum triginta millia) admirans tantam liberalitatem S. Francisci, ipsi mox vaticinatus fuit, et cum Deo præventiante cogniturum ultimum vitæ finem, quem ubi post aliquot annos divinitus cognovit adesse, compositis rebus domesticis, adhuc vivens, vigensque ædem Sacram adiit, impulit Parochum, ut consensum faceret pro Sacrum funebre, cui cum interfuisset, convenit amicis, aperit vaticinium Xaverii, extremum Vale eis dixit, rogans ut Petri Vellejo mox obituri funus eodem die profectantur, atque ita profus evenit. Astida jam ætate hominem mors repentina abilitit; eodemque die funere elatum amici ad Templum profecti sunt. Ita Gobatus d. tract. 3. num. 63.*

Alterum illustrius quidem exemplum narrat de Carolo V. Imperatore Fabianus Strada lib. 1. Historie belli Flandr. his verbis: *Exequiarum occasione, quas Matræ anniversarias (iple Imperator) persolverat, nova incessit animum cupido, si liceret & suas celebrandi. Reque communicata cum Joanne Regula & Hieronymiana familia, qui ejus conscientiam moderabatur, quamvis insolitum quidem illud, pium tamen, ac salutare dixisset, apparari funus sibi quamprimum iussit. Ergo excitatur in Templo tumuli moles, funeralis illuminatur, atrati circumstant famuli, mortuale Sacrum mæsto Monachorum cantu peragitur. Iple funeri superstes suos, spectabat exequiale carmen, placidam sibi requiem beatas inter sedes implorantium, eademque ipse sibi suffragia pallentibus immitus exposebat. Donec Sacrificanti propior factus, eam tradens, quam gestabat, accensam facem, sublati in caelum oculis: Ego te, inquit, vitæ, ac mortis Arbitrator, oro, quæsoque, ut quemadmodum oblatum hunc à me cereum Sacerdos capit, sic commendatam in manus tuas hanc animam, Tu, quocumque liberit Tibi, in finem, complexoque tuos benignè suscipias. Tunc ut erat pulla, fluxaque operus veste, humi pro cubus, renovatissime omnium, qui aderant, lacrymis, quasi depositus, suprema lamentatione comploratus est; atque hoc videlicet rudimento Carolus vicinæ jam morti præludebat. Hucusque Fabianus Strada, cujus eadem verba transcribit Menochius in Stores cent. 1. cap. 32.*

37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72

cap. 32. & ejusdem Funeris pompæ Carolo vivente meminit novissime Antonius Foresti in Mappamundo Histor. tom. 2. lib. 24. in Vita Caroli Quinti Imperatoris Anno 1557.

D E C I S I O XXXVII.
A R G U M E N T U M.

Inquiritur, An sit major fructus Missæ solennis, quàm Missæ privatæ? Docetur Missam solennem esse, quæ celebratur cum Ministris, Musica, & Cantu. Exponitur, quid, & quotuplex sit Musica? Quis ejus Auctor? Quo tempore introducta sit in Ecclesiâ tam Vocalis, quàm Instrumentalis? Organorum usus quando ceperint? Quomodò Organa sonanda? Ubi sint Organa famosa? Musica laudata. Item censurata. Quæ Tonorum Regulæ. An Monialibus Musica expedit? Tandem, majorem esse fructum Missæ solennis, quàm privatæ tum ex opere operantis, tum ex opere operato rationibus demonstratur.

S U M M A R I U M.

- 1 Missæ solennis plures species.
- 2 Missæ solennis multiplex nominatio.
- 3 Missa cantata, sed sine ministris, an sit solennis?
- 4 Missa solennis, & cantata est antiquior privatæ Missæ.
- 5 Missæ privatæ an semper fuerint in usu?
- 6 Cantus in Missis in primitiva Ecclesiâ qualis fuerit?
- 7 Missarum privatarum numerus quando sit dilatatus.
- 8 Missæ privatæ die festo non dicebantur ante Missam solennem.
- 9 Musica unâ dicitur? Et quid sit? Et quotuplex?
- 10 Musica vocalis tres species. Et quæ?
- 11 Musica Instrumentalis triplex. Et quæ?
- 12 Hymnus S. Joannis Baptiste Ut queant, &c. à quo compositus?
- 13 Adamus an Musica doctus fuerit?
- 14 Moyses, & Maria soror ejus sciebant Musicam artem.
- 15 Hebræi Musicam amabant.
- 16 Angeli auctores Musicæ.
- 17 Angeli respondent S. Gregorio Magno celebranti.
- 18 Angeli cantantur primùm, Regina Cæli latere alitèloja.
- 19 Angelorum cantus exempla plura.
- 20 Musica quando in Ecclesiâ sit introducta?
- 21 Musica vocalis tempore Apostolorum sebat à Clero, & populo simul.
- 22 Cantus in Ecclesiâ anno 364. soli Clero demandatus.
- 23 Cantus fuit reformatus à S. Gregorio Magno.
- 24 Imperiale præceptum, ut Ecclesiastici cantent in Choro.
- 25 Cantores Ecclesiastici à tenera ætate instruebantur.
- 26 Pontifices Romani, qui prius fuerant Cantores in Ecclesiâ.
- 27 Galli, & Angli discunt cantum ab Ecclesiâ Romana.
- 28 Instrumentalis Musica quando sit introducta in Ecclesiâ?
- 29 Hymni compositi à S. Ambrosio.
- 30 Musica instrumentalis nunquam fit in Capella Papæ.
- 31 Organa quo tempore sint inventa?
- 32 S. Cecilia martyrio coronata Anno 232.

- 33 Versus, qui sonantur ab Organo, sunt per aliquem recitandi in Choro clara voce.
 - 34 Versus, qui non ab Organo, sed à Choro profus sunt canendi?
 - 35 Strophæ hymnorum, in quibus est genuflectendum, non ab Organo, sed à Choro semper sunt canende.
 - 36 Organista an possit esse Canonicus?
 - 37 Organista non sit proluxus, dum pulsat Organum.
 - 38 Credo cantetur totum sine Organo.
 - 39 Offertorium in Missa olim longum erat.
 - 40 Organa duo famosa Orvieti, & Eugubini: Et illud S. Justini de Padua, ac Tridentinum.
 - 41 Musica an approbanda in divinis Officiis? rationes pro approbatione.
 - 42 Musica est remedium contra Pestem.
 - 43 Tarantola morsus, sanatur musico concentu.
 - 44 Multis operatis quare appendantur tintinnabula ad collum?
 - 45 Buccina armonica, vulgò il Cornetto non est prohibenda, in Capella Musicali.
 - 46 Musicus clericus est indoctus potest ordinari.
 - 47 Joannes Sarisberiensis, Carnotensis Episcopus Anno 1177. laudat Musicam.
 - 48 Musicam instrumentalem, & cantum figuratum esse explodendum ab Ecclesiâ rationes plures.
 - 49 Hæuchi, & castrati Musici sunt irregulares.
 - 50 S. Aelredi Abbatis censura in Musicam.
 - 51 Extravag. Joannis Pape XXII. & Alexandri VII. contra Musicam.
 - 52 Musica devota laudabilis. Profana explodenda.
 - 53 Cantus Gregoriani commendatio.
 - 54 Canonici Patavini tenentur scire cantum Gregorianum.
 - 55 Versus ad cognoscendos tonos cantus Gregoriani.
 - 56 Versus ad sciendum intonare Psalmos.
 - 57 Montales an expediat, ut fiant cantare, & sonare?
 - 58 Alexandri VII. Bolla circa Musicam Monialium.
 - 59 Missæ solennis fructus, & valor major est, quàm Missæ privatæ.
 - 60 Fructus ex opere operantis in Missa solenni cur major, quàm in privata?
 - 61 Fructus majoris ex opere operato in Missa solennis rationes.
 - 62 Ordines majores, & minores instituti à Christo, ut Missa solenniter cantaretur.
 - 63 Simonis Ozæ filii legato missus ad Romanos.
 - 64 Mna una, quanta pecunia sit?
 - 65 Mna mille sunt in pondere unciæ quingentæ.
 - 66 Clypeus musicus est Christus.
 - 67 Principes dant Oratoribus suis ingentes pecunias.
 - 68 Missa solenni pluribus privatæ satisfieri conceditur.
 - 69 Concil. Trident. sess. 23. de Refor. cap. 4. dispositio circa onera Missarum reducenda.
 - 70 Anniversaria 50. annua Congregationis Parochorum Paduæ.
 - 71 Episcopus potest moderari onera Missarum nondum acceptata.
 - 72 Præpositura SS. Trinitatis Paduæ est secunda dignitas in Collegio Parochorum.
- N**on inutilis, neque injucunda est investigatio, Utrum Missæ solennis sit major fructus, quàm Missæ privatæ? pro cujus elucidatione, & quæstivi resolutione, hæc quæ sequuntur, sunt declaranda, videlicet:
- 1 Quæ sit Missa solennis?
 - 2 Quid, & Quotuplex sit Musica?
 - 3 A quo Musica habuerit originem?
 - 4 Quando Musica introducta sit in Ecclesiâ?
 - 5 Organorum usus quando inceperit?

6 *Musica in Divinis Officiis an approbanda, vel proscrubenda?*
 Quod ad Primum: Missæ solemnnes plures sunt species. Una est maximè solemnis, quæ cum omnibus Ministris Sacris in Cæremoniâ Episcoporum præscriptis, diebus festivis, cum Musicali cantu celebratur. Bauldry in *Manual. Sacr. Cærem. part. 3. cap. 13.* Gavantus in *Rubric. Missal. part. 2. tit. 2. De ingressu Sacrd. ad Alt. num. 5.* Castaldus in *Praxi Cærem. lib. 2. sect. 9. cap. 1.* & Biffus in *Hierurgia tom. 2. litt. M. Verb. Missa solemnis num. 237.* & solet diversis nominibus nuncupari, nempe Missa principalis, & Conventualis in *Rubric. Missal.* Missa publica in *Ord. Rom. tit. de Dedic. Eccl.* Missa Canonica à S. Gregor. in *libr. Capitular. cap. 45.* & Missa Generalis à Microlog. *cap. 45.* ut notat Gavantus *d. n. 5.* subdens, quod illa proprie est Missa Solemnis, quæ cantatur in festis solemnioribus in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis sine ulla omissione eorum, quæ ad indicandam solemnitatem spectant. Missa vero solemnis, sed minori modo, est illa, quæ quidem cantatur cum Ministris, sed vel sine credentia, vel sine incensatione Altaris; aut etiam sine Ministris, cum duobus Ceroferariis, uno Thuriferario, & uno Acolythis, à quibus Sacerdoti celebranti interservitur; vel cum duobus tantum Acolythis, sive cum unius Clerici tantum assistentia, ut fieri solet vel in Ecclesiis Regularibus, vel Parochialibus, in quibus parvus est numerus Ministrorum, & hujus formæ Missa solemnis dicitur potius tolerata, quam concessa; quia per Rubricas Missalis duæ tantum species Missarum assignantur; una Solemnis, in qua nihil deficit circa Ministros paratos, & assistentes celebranti, credentiam, incensationem, & chorum cantantem; & altera privata, in qua Sacerdos Missam solus legit; sibi uno ministro interserviente, ut bene observat Gavantus *d. par. 2. tit. 2. n. 5. vers. ea vero est solemnis.* Bauldry *d. part. 3. c. 9. alias 1. n. 1. pag. 195.* & Biffus *d. litt. M. n. 237. §. 1.*

Porro illud est observatio dignum, quod ex Emin. Card. Baronio *Anno 218. n. 38.* deducunt supracitati Auctores Gavantus, & Biffus, quibus concordat Illustrissimus, & Reverendissimus Episcopus Sarnelius in sua *Antiqua Basilicographia cap. 35. num. 7.* nempe, Missas solemnes cum Ministris paratis, & cantu esse antiquiores Missis privatis; ita ut ab initio Ecclesiæ, viventibus adhuc ipsis Apostolis Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebratum fuerit solemni ritu, hoc est Clero canente, populo adstante, offerente, ac communicante, ut ait Illustriss. & Reverendiss. Sperellus in *Paranest. Teleturgica c. 18. num. 1.* nec non Emin. Cardin. Bona *Rer. Liturgic. lib. 1. cap. 13. n. 2.* Et quamvis *c. 14. sequenti* demonstrat, privatas Missas semper quoque in usu fuisse; quia Apostoli circa domos panem frangebant, Eucharisticum videlicet, ut illorum Acta testantur; & viri Apostolici, qui eos proximè sequuti sunt, sæpè privatim celebrabant in domibus, in carceribus, in cryptis, in cæmeteriis, & in tuguriis, ut etiam comprobatur idem Emin. Cardin. Bona *d. lib. 1. cap. 19.* ex his non sequitur, quod eorundem Apostolorum, & successorum Missæ non fuerint solemniiter celebratæ, cum ministrorum assistentia, & populi, & cantu; quia cantus ipsorum nec musicalis, de quo infra cum instrumentis, neque strepituosus est intelligendus, sed qualis decebat pietatem primorum Christianorum, loci, ac temporis opportunitatem, ut hisce temporibus faciunt Patres Cappucini, Eremitæ Camaldulenses, & Clerici Regulares Theatini, & talem fuisse canem Ecclesiæ Alexandrinæ sub S. Athanasio habetur ex S. Augustino *Confess. lib. 10. c. 33.* & ex eodem Illustrissimo Sarnelio in suis Epistolis Ecclesiasticis *Epist. 9. pag. 54.* Apostolos autem in ultima cæna post Sacram Communionem receptam cantu egisse gratias Deo, inquit Evangelista Mat-

thæus *cap. 26. vers. 30.* dicens, quod Hymno dicto extant in montem Olivæ; quo loci sic commentatur Terminus: Hymno dicto; id est gratias Deo alii, foris cum cantu, ut textus Græcus insinuat: Et notat Paulus Burgensis, post usum Agni Paschalis solito: Judeos canere, vel legere Psalmos, Laudate Dominum omnes gentes, cum quinque sequentibus. Igitur sicut non erat novum Apostolis, & primis Christianis laudare Deum cum cantu juxta illud Apostoli Pauli ad Ephesios *c. 5. vers. 19.* Loquentes vobismetipsi in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino. Sic extra dubium est, quod Missas Solemnnes cum cantu devoto celebrarent, de quo S. August. *Epistol. 119. c. 8.* ibi: De hymnis, & psalmis canentis, ipsius Domini, & Apostolorum habemus documenta, exempla, & præcepta; ut latius differat Casalius *De Veteribus Sacris Christian. Ritib. cap. 44. per totum.*

Hinc pariter est, quod multiplicia exempla, & auctoritates, quas doctè collegit Emin. Card. Bona *d. lib. 1. cap. 14.* ad probandum usum Missarum privatarum, sunt Sanctorum Patrum, qui vel in quarto sæculo, vel in posterioribus vixerunt; iis namque temporibus, dilatata Ecclesiæ per totum orbem terrarum, & ob multitudinem fidelium multiplicatus etiam eum fuisse numerus Sacerdotum, qui populo Christiano Sacramenta ministrarent, crevit usus Missarum privatarum: sed cum tali restrictione, ut tunc nulli Sacerdoti licitum fuerit die festo privatas Missas ante Tertiam celebrare; ne scilicet populus à publico, & solemni Sacro distrahatur, & ut omnes Sacerdotes, & universi populus ad publica Missarum Solemnia, & prædicationem Verbi Dei convenirent, ut ex S. Burchardo Episcopo Vormaciensi, (qui decimo sæculo vixit, & scripsit viginti libros Decretorum ex Conciliis, & Pontificibus, ac Sanctis Patribus) *lib. 1. cap. 59.* advertunt Bauldry *d. part. 3. cap. 11. n. 2.* Castaldus *d. lib. 2. sect. 9. cap. 1. n. 1.* & Biffus in *Hierurgia d. Verb. Missa Solemnis §. 3.* Missa itaque Solemnis verè, & proprie illa dicitur, quæ cum cantu, & solemni cæremoniâ apparatu, Ministris, & Clero assistentibus, suorumque ordinum munia exercentibus celebrari consuevit. Emin. Bona *d. lib. 1. cap. 13. n. 1.*

Quò ad secundum, Musica (quæ vel sic dicitur à Musis, ejusdem nutritibus, & cultoribus, vel à voce Hebræa Musar, quæ significat eruditionem; ut scribit Vossius in *Etymol. Lingue Latine verb. Musica.*) est peritia modulatione in sono, cantuque consistens. Sive, ut alii volunt, est ars concinnitatis, vocibus, moribusque collocata. Aut etiam habitus inpositivus, aditus, & affectus absoluti meli. Musica verò duplex est. Una Vocalis, alia Instrumentalis. Illa dicitur vocalis, quæ consistit in decantandis carminibus dulci, suavique voce ad imitationem avium, & præcipuè Luscinia; à quarum observatione homines artem musicam didicisse voluit Lucretius, inquitens: *At liquidas avium voces, imitariæ ore, Ante fuit multo, quam lebia carmina cantu.* *Concelebrare homines possent, aureisque juvare.*

Dividitur autem vocalis Musica in tres species subalternas, in *Melopoiam*, quæ continet versus Lyricos; in *Rhythmicam*, quæ consistit in carminibus definitivis cum earundem similitudine Syllabarum; *Diæ ire*, diæ illa, *solvit seculum in favilla.* Et tertio in *Pœticam*; per quam decantantur omnia alia genera carminum, de quibus usus erat apud antiquos Poetas. Passeronus in *Præmio Sphære Arithm.* Laurentius in *Amalthea Ornamistica in verb. Rhythmicæ expositio*, & Arestus *Sacr. Impres. lib. 6. Impres. 148.* ubi n. 1. inter musicas Aves Principem esse Philomelam deducit ex illis versibus Ovidii:

Tu Philomela potes vocem discernina misse, Millo valet variis ritù referre modos.

Nam

Nam quamvis alie volucres modulamina tentent,
 Nulla potest mollos equivalere tuos.
 Instrumentalis Musica iterum triplex est. *Enchordica*, *Pneumatica*, & *Crustica*. Instrumenta musicalia Enchordica sunt illa, quæ nervis, seu chordis intenduntur; & talia sunt Lyra, cithara, testudo, psalterium, sambuca, pandura, barbiton, testudo, & pectis. Instrumenta Pneumatica sunt, quæ statu complentur, veluti Tuba, tibia, fistula, clausicum, buccina, cornu, liturus, & Organum. *Crustica* sunt, quæ pulsatione reboant, quale est tympanum, sistrum, cymbalum, clavecymbalum, & cruma; de quibus Franciscus Serra in *Apparatu Synonymor. Verb. Musical. Instrumentor.* ubi supra nominata omnia describit, & declarat; & P. Daniel Bartoli in *Opus. de Sonitu, & tremore. Armonico*, in quo *tract. 4. cap. 1. & 2.* disputat, an delectabilior sit sonitus Unifonus, vel varius ex gravi, & acuto, ad quem lectorem otiosum, & curiosum remitto.

Quò ad Tertium: Si petimus, à quo Musica habuerit originem? Poetæ inventionem illi tribuunt Apollini, ac Mercurio, ut notat d. Serra *cod. verb. Musica.* Petrus Gregor. *Thol. in Syntaxi Art. mirabil. lib. 12. cap. 5.* & Alemanus Benelli in *Dialogo*, cuius titulus: *Il Desiderio, ovvero de' concerti di varj Instrumenti Musicali*, in quo *pag. 34.* ponit hoc hexagrammum, habens sex notas musicales, ut, Re, Mi, Fa, Sol, La, Videlicet:

Candidulo vultu, rosso, & suffusa pudore
Die quare in terra Musica carpiit iter?
Ut Repleat Misericors Facili Solamine, Laude.

Laæ, ac Sola Favens, Mira Referre polis.
Ut possit benefacida Verum, & pia munera vatum.

De Cælo veniens Musica in Orbe viget.
 Sunt, qui putant, eandem sex notas musicales à Guidone Abbate Benedictino excellenti Musico inventas fuisse in Hymno Vesperarum S. Joannis Baptistæ:

Ut queant laxis Resonare fibris
Mira gestorum famuli tuorum,
Solve polluti Labii raturum,
Sandæ Joannes.

Sed id verum non esse, demonstrat Gavantus in *Rubric. Breviar. sect. 5. c. 6.* ad d. Hymnum *Ut queant*; ea ratione, quia fuit compositus à Paulo Diacono, qui floruit Anno 770. Guido autem Abbas obit Anno 1050. Ideò veris creditur, quod prædictus Guido elegerit à dicto Hymno easdem sex notas musicales, *Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La*, tamquam sibi beneplacitas, cum poterit pro suo arbitrio tamquam Magister Artis Musicalis alibi deputare.

Porro fabulis relictiis, Annalistæ eam referunt Jubilo filio Lamechi, de quo dicitur in *Genes. cap. 4. Vers. 21.* quod prædictus Jubal fuit pater cantentium *citharæ, & organo.* Et quamvis Cajetanus opinatus sit, à Jubalo inventam vocalem Missam instrumentalem, non autem vocalem; contrarium tenet Oleaster, quem citat Salianus *ad Annum Mundi 689. num. 15.* ubi querit, an possimus dicere, quod Adamus Musicam ignoraverit, qui omnes scientias in fusa forma non ignota fuisse Adamo, sed ut in *statu patientie non usurpata.* Hinc non mediocri studio cultam fuisse perperam Musicam tam vocalem, quam instrumentalem ad Hebræis constat ex canticò post transfugum maris Rubri decantato à Moyse, & à Maria sorore ejus, virisque, ac mulieribus aliis cum tympanis, ut legitur in *Exod. cap. 15.* Ex deputatione cantorum facta à David pro Templo, ut

ibi ob divinum cultum canerent in citharis, psalteriis, & cymbalis, ut habetur *lib. 1. Paralipom. c. 25.* Ex usu continuo musicalis concentus, quem Hebræi adhuc tunc in nuptiis, tum in conviviis, ut latè demonstrat Serlogus *tom. 1. in Cantic. Vespig. 1. sect. num. 25.* & S. Lucas in *Evangel. cap. 15. n. 25.* ubi preparato convivio per Patrem filio suo Prodigio, senior frater revertens de agro domum, *audivit Symphoniam, & chorum*, scilicet musicorum concentum.

Cæterum Scripturistæ primarios Musicæ auctores faciunt Sanctos Angelos, Spiritualesque beatos, quos Ilias vidit, & audivit canentes alter ad alterum in cælo coram Domino, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.* *Isa. c. 6. vers. 3.* ipsique in nativitate Salvatoris pariter Pastores audiverunt cantare, quando, *Fata est cum Angelo multitudo militie celestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bone voluntatis.* *Luc. 2. 13.* De iidem pariter testatur Sanct. Joannes in *Apoc. c. 14. vers. 2.* dicens: *Et vocem tuam audivi, sicut citharæ dorum citharizantium in citharis suis.* Et cantabant quasi canticum novum. Plurima quoque testimonia de armoniacis Angelorum concentibus cumulat Jo. Bonifacius Bagatta *de Admirand. Orbis Christiani tom. 1. lib. 1. c. 2.* inter quæ *num. 15.* quòd S. Gregorius Magnus Missam solemnem celebrans in Ecclesiæ S. Mariæ Majoris, proferens illa verba, *Pax Domini sit semper vobiscum*, audivit Angelos suavissimo cantu respondentem sibi, *Et cum spiritu tuo.* In cuius miraculi memoriam usque adhuc, dum Pontifices in eadem Ecclesiâ solemniiter celebrant, ad eadem verba *Pax Domini*, chorus non respondet, *Et cum spiritu tuo*, tale munus Angelicis choris relinquendo; *Et n. 16.* subdit, eundem S. Gregorium in processione cum imagine Desparæ ad Ecclesiâ S. Petri propè molem Adrianam audivisse voces Angelorum, Virginem his verbis obsequentes: *Regina cali letare alleluja, &c.* Et in memoriam tanti mysterii, usque adhuc quoties Canonici S. Mariæ Majoris processionaliter eandem molem transeunt, eandem Antiphonam piè, religiosèque recitant. Successivè dictus Auctor Bagatta *d. cap. 2. §. 2. num. 11.* scribit: Divum Nicolaum Tolentianum sex ante obitum mensibus, singulis noctibus Angelorum concentum audivisse.

Item *num. 14. ex Marulo lib. 6. c. 16.* quòd S. Martini Episc. Turonensis vultus, cum obisset, splendidus apparuit; Angelici præterea cantus circa ipsum auditi sunt. *Num. 20. ex Chronicis Minor. part. 1. lib. 9. cap. 23.* In obitu Comitissæ Delphinæ, Sancti Eleazari Uxoris, cum quo Virginitatem in Matrimonio conservavit, auditi sunt Angelorum concentus, eius beatam Animam ad cælum evocantium. *Ex Chronicis S. Augustini n. 25.* Quot tempore ad Cælum evolavit anima Sanctæ Monicæ, Sancti Augustini Matris, Angelorum cantus, illam beatam Animam ad patriam concomitantium, mirabiliter auditi sunt. His addendus Eminent. Card. Baronius *Anno 886. n. 36.* scribens, quod suavissimi Angelorum cantus in crypta viæ Salariæ Romæ super corpora SS. Martyrum auditi sunt, quibus caelestes Spiritus suorum concivium gloriosum de Tyrannici triumphum exaltabant. At de Angelica harmonia, & Cælestium cantibus plenè sunt Sacre Historiæ, adè ut jure optimo, ad eisdem referenda veniat Musicæ inventio, Ecclesiâ proficente, quòd illa *sedes Cælestium semper resulat laudibus; Deumque Trinam, & Unicum, ubi carore predicat, ut in Hymno Dedicat. Eccl. ad Leudes.* At de his videntur Casamæus in *Catalogo glor. Mund. part. 10. Consider. LI.*

Quò ad Quartum, in quo queritur, Quando Musica introducta sit in Ecclesiâ? distinguere oportet Musicam vocalem ab instrumentali, & ab Organo. Musica

voca-

vocalis, quæ non cantus figuratus; sed, ut dicitur
 20 cantus firmus, recepta est in Ecclesia statim à prin-
 cipio; liquidem tempore Apostolorum, & aliquot
 subsequentibus sæculis univèrsus fidelium cœtus sim-
 21 niter celebranti cum cantu assistebat, & responde-
 bat, ut ex Liturgia S. Jacobi, & ex libro octavo
 Constitutionum Apostolicarum manifestum est, &
 plenè probant Casalius de Sacris Vet. Christ. Ritibus
 cap. 44. laudatus Episcopus Sarnellius d. Epist. 9. Tam-
 burin. de Jure Abbatissar. disp. 15. q. 3. & Emin.
 Card. Bona de Divina Psalmodia cap. 17. §. 2. n. 3. &
 Rev. Liturgia. d. lib. 1. cap. 25. n. 19. ubi plurimi San-
 cti Patres, nec non verba illa Plinii in epist. ad
 Trajanum: *Christianos solitos fuisse statim die ante lu-
 cem convenire, & carmen Christo quasi Deo dicere secum
 invicem.* Quia tamen vix heri poterat, quin ob im-
 peritiam populi canentis unà cum Clero Ecclesiasti-
 cæ harmoniæ concentus turbaretur, Patres Concilii
 Laodiceni (quod celebratum fuit anno 364.) cap.
 22 15. statuerunt: *Non oportere præter Canonicos can-
 tores, qui suggestum ascendunt, & ex dyptera, seu
 membrana cantant (id est ex libro) alium quælibet
 in Ecclesia psallere; & quamvis hic canon non fuerit
 statim ubique receptus, ut ex SS. Patribus com-
 probat Emin. Card. Bona, ubi supra, cœpit tamen
 cantus Ecclesiasticus exerceri à solis Clericis; cap.
 Non licet, diff. 92. potissimum post factam ejusdem
 23 cantus reformationem, seu correctionem à S. Gregorio
 Papa, à quo cantus firmus nomen Gregoriani cantus
 deduxit, quo tempore ab eodem Sancto Pontifice
 instituta fuit Schola Cantorum, qui prædia donavit,
 & habitationes univit, ut testatur Joannes Diaconus
 in Vita ejusdem S. Greg. lib. 6. c. 7.*
 De hac reductione Psalmodiæ, & Cantus in Ec-
 clesia ad personas Ecclesiasticas loquitur etiam Im-
 24 perator Justinianus (qui vivebat anno Domini 530.)
 in l. Omnem 49. Cod. de Episcop. & Cler. in qua §. 10.
 ita loquitur: *Præterea Sancimus, ut omnes Clerici per
 singulas Ecclesias constituti, per seipsos psallant no-
 cturna, & matutina, & vespertina, ne ex sola Ec-
 clesiasticarum rerum consumptione clericis appareant,
 non enim quidem habentes clericorum, rem autem non im-
 plentes clericis circa Liturgiam Domini Dei; subdens: Si
 enim multi Laicorum, ut sine animæ consulant, ad San-
 ctissimas Ecclesias consuetas studiosè circa Psalmodiam
 ostendantur; quomodo indecens non fuerit, clericos ad
 id ordinatos non implere suum munus.*
 25 Igitur post tempora lupradicti Concilii Laodiceni,
 & Justiniani Imperatoris cantus in Ecclesiis transi-
 tum fecit de personis laicis ad solos clericos; quos
 Antistites ubique erudiri curabant in Psalmodia à te-
 nera ætate, ut de Victore Episcopo Africano, de
 S. Augustino, & aliis demonstrat d. cap. 25. n. 20.
 26 Emin. Card. Bona, singillatimque de Romanis Pon-
 tificibus, quorum plurimi in officio Cantoratus juve-
 nilem ætatem transegerunt, inter quos Sergius Primus,
 Sergius Secundus, Gregorius Secundus, Stephanus
 Tertius, & Paulus Primus; & hoc idem desumit
 ex Annalibus Emin. Card. Baronii ad Annum 51.
 & 60. & ibi Spondanus, ut notat Casalius d. cap. 44.
 pag. 197. Tanta autem erat gravitas, & dulcedo simul
 mixta Cantus Ecclesiæ Romanæ, ut ab ea illum sibi
 afficerent tum Ecclesia Anglicana, teste Ven. Beda
 27 lib. 4. cap. 18. tum Ecclesia Gallicana, Valfrido
 Strabone referente; atque Emin. Card. Baronio An-
 no 754. n. 7. ubi Carolus Magnus petiit, & obtinuit
 ab Adriano Papa quatuor Cantores Romanos; quo-
 rum opera cantum, & Psalmodiam in Ecclesiis Gal-
 licanis fecit reformari; quæ omnia non intacta reli-
 quit antedictus Illustrius Sarnellius Episcopus Vigi-
 liarium in laudato libello Epistolæ. Eccles. in Epist. 9.
 pag. 59.
 Instrumentalis autem Musica, & cantus figuratus
 28 introduci cepit in Ecclesiis sæculo quinto; ut po-

pulus fidelis abstraheretur à modulationibus, &
 concentibus, quos heretici faditabant, ut gentes
 ad eorumdem templa frequentanda incitarent. Nam
 de hujus Musicæ usu constat ex carminibus Venantii
 Fortunati Episcopi Picavienfis, qui floruit anno
 570. postis infra p. c. XLIX. n. 61. Siquidem Sancti
 Antistites expedire cœnserunt, cantica canticis, ci-
 tharæque citharis opponere, & aurium hominum
 pruritu, lyræ, plectri, sambucæ, aliorumque Musi-
 calium instrumentorum harmonico sonitu indulgere,
 simulque permixtis vocibus gravi, media, acuta,
 subacuta, & tremula melodiam in divinis officis ex-
 hibere, ut dixerunt Nicephorus in Histor. lib. 9. c. 16.
 Theodoretus lib. 1. & Cassiodorus lib. 5. cap. 32.
 Quos novissimè refert doctissimus, & eruditissimus
 Jacobus Pignatellus Consultarius. Canon. ar. tom. 3.
 consulti. 41. n. 1. addens, quod prædicta de causa, &
 ad lenocinia aurium propulsanda, ab hæreticis adin-
 venta, instrumentalem Musicam permiserunt S. Fla-
 vianus Antiochiæ. S. Chryfostomus Constantiopo-
 29 li. S. Augustinus Hippone, & S. Ambrosius Me-
 diolani, à quo Rhythmi versus, scilicet Hymni
 Sacri, dulcius canendi fuerunt compositi; eandemque
 methodum canendi figuratè cum instrumentis creden-
 dum est irrepsisse in Ecclesia Urbis Romæ, esse
 ingressum ei datum non fuerit in Capellam Papæ; Sae-
 rez de Relig. lib. 4. c. 8. n. 7. nam S. Leo Papa eam
 redarguit Ser. 4. de Jejun. mens. septembr. his verbis:
 30 *Insuper sono, & molibus iocibus pulsantur additur, ut
 animi soliditas illecebrosa modulatione solvatur: & le-
 thalium consuetudine suavitatum, incauta, & parum
 sobria corda capiuntur.*
 Quoad Quintum: Organum quo tempore sit in
 Ecclesia introductum non est facile diffinire; alii
 enim volunt Regi Pipino in Gallias primum fuisse
 31 dono missum à Copronimo Græco Imperatore
 anno 766. ut notat Sigebertus, & Annales Metenses
 anno 757. Alii opinantur, tempore Vitaliani Papæ
 anno scilicet 660. Organa fuisse in lucem edita, ut
 dixerit Emin. Card. Bona de div. Psalmodia c. 17. §. 2.
 n. 4. Pignatellus tom. 3. consulti. 41. n. 8. Theatrum
 Vitæ humanæ cap. 22. & notat Illustrissimus Sar-
 nellius d. Epist. 9. pag. 58. Sed fatendum est, multo
 ante Organa orta esse; nam sæculo antecedenti,
 in quo vivebat Venantius Fortunatus, anno scilicet
 570. in descriptione Cleri S. Germani Episcopi,
 sic de Organo cecinit:
*Hinc puer exigui ætatem Organa cannis;
 Inde senex largam ruciat ab ore tubam;
 Cymbalica voces calamis miscuit acutis;
 Disparibusque tropis fistula dulces sonat.
 Tympana ræuca senum puerilis fistula mulcet;
 Arque hominum reparant verba canora ly-
 ram.*
 Imò antiquissima nuncupanda sunt Organa; ea
 ratione, quia erant in usu tum tempore S. Augusti-
 ni, qui florebat Anno 420. & in Psalmo 98. de eis
 meminit, inquit: *Regamus pro illis, ut qui dele-
 tabiliter audiunt Organum, delectabiliter auvant vo-
 cem Dei;* tum tempore Aurelii Prudentii viventes
 Anno 390. & in Apotheosis adversus Judæos Organum
 his verbis describitis:
*Quidquid in ære cavo reboans tuba curva remu-
 git,
 Quidquid in arcano vomit ingens Spiritus hau-
 su,
 Quidquid casta chelalis, quidquid testudo resul-
 tat,
 Organa disparibus calamis, quod consona mi-
 scent
 Stomula pastorum, quod reddunt vocibus an-
 tra,
 Christum concelebrat, Christum sonet, omnia Chris-
 tum.
 Muta etiam fidibus Sanctis animata, loquantur.*
 Imò

Imò tempore Sanctæ Cæciliæ Virginis, & Mar-
 tyris testatur Ecclesia in ejus Officio, quod in Di-
 vina Liturgia, & Sacris Orationibus Organorum fo-
 32 nus adhibebatur, juxta primam antiphonam laudum,
*Cantantibus Organis Cæcilia Domini decantabat dicens;
 fat cor meum immaculatum, ut non confundar.* Et
 nihilominus martyrium hujus Sanctæ Virginis fuit
 Anno 228. imperante Alexandro Severo, ut notat E-
 min. Card. Baronius ad a. Annum, & Ribadeneira in
 ejus vita die 23. Novembris.
 Organa autem dicuntur cantare non verè, &
 propriè; sed impropriè, & fidè. Ceccoperius de Ca-
 nonicis lib. 2. n. 113. & num. 115. idèd quando
 33 Chorus canit alternatim cum Organo hymnos, can-
 tica, Magnificat, vel in Missa Gloria in Excelsis,
 aut Credo, debet aliquem deputare, qui ibidem di-
 stinctè, & clarè pronuntiet, quæ ab Organo cantari
 figurantur, vel ea quivis de Choro submissa voce di-
 cat, ut præcepto de Divino Officio integrè recitando
 satisfaciatur; quod advertit Bonacina de Hor. Canon.
 disp. 1. q. 1. pund. 3. num. 4. & nos notavimus in Era-
 34 tico, Eccl. cap. 18. num. 14. Sed & illud est adverten-
 dum juxta Cæremonialem Episcop. lib. 1. c. 28. ut in
 Matutinis, & Vespèris sollempnibus primus versus Can-
 tatorum, nec non primus, & ultimus hymnorum;
 pariterque versus, in quibus genuflectendum est,
 & Gloria Patri ad omnes Psalmos, semper decan-
 tentur à Choro, non ab Organo. Ceccoperius d. lib. 2.
 n. 112. ubi subdit, quod strophia hymnorum, in qua
 genuflectendum est (exempli gratia in hymno inventio-
 35 nis, seu exaltationis Sanctæ Crucis: *O Crux ave
 spes unica*) à Choro esse cantanda, non ab Organo;
 quod si strophia immediate antecedens ab eodem
 Choro fuerit decantata, debet Chorus continuatè
 cantare etiam strophiam sequentem, in qua debet ge-
 nuflectere, sine interpositione sonitus Organi inter
 easdem strophias, juxta præscriptum ejusdem Cæ-
 remonialis Episc. d. lib. 1. cap. 28. & decretum Sacra-
 Rit. Congr. die 2. Septembris 1646. nisi consuetudo ef-
 36 fet Ecclesiæ interponendi Organum sonum inter an-
 tidictas strophias, quando illa, in qua genuflectitur,
 non omittitur sub silentio, sed à Choro restituar-
 tur, & canentur. Barbosa Deif. Apostol. collect. 78.
 num. 5. Ceccoperius d. lib. 2. num. 115.
 Porro Canonicum non posse esse Organistam probat
 Moronus resp. 67. num. 57. sed si aliquando deficiat
 Organista, Canonicus licens tangere Organum
 potest illud sonare, & lucrari distributiones; ut autem
 satisfaciatur præcepto recitandi Officium, debet
 ipsum dicere vel de per se totum, vel alternatim
 cum Choro submissa voce. Ceccoperius ubi ante
 num. 112. At in pulsatione Organi non debet esse ni-
 mus prolixus. Molan. de Canon. lib. 2. cap. 40. si-
 37 quidem sonus Organicus parùm plus persistere debet
 cantu Gregoriano, qui silente Organo feret in Cho-
 ro. Navarrus de Oratione cap. 6. num. 57. & in Missis
 ante, vel post elevationem Sacramenti, Organo præ-
 ciente, ubi detur signum campanulæ, statim comple-
 ret debet Organista suum sonitum, ex libro Cæremon.
 38 Episc. ubi supra, & Abbas Justinianus in suis Consti-
 tutionibus Ecclesiasticis lib. 2. tit. 4. cap. 40. ubi num. 3. ad-
 monet, Organum non esse pulsandum, dum cantatur
 Credo, quia illud debet totum decantari à Choro,
 ut laudabiliter observat Congregatio Parochorum Pa-
 duæ in Missis Solempnibus festivitatum suarum Eccle-
 siarum, ubi Organa existunt. Terminato Apostolo-
 rum Symbolo, succedit Organum loco Offertorii,
 quod non cantatur; sed sonus longus, & diffusus per-
 mititur quousque celebrans velit incipere Præfationem;
 39 antiquitus enim Offertorium longum erat, & in
 e integrè psalmi cantabantur, donec populus faceret
 suas oblationes ad Altare, ut bene scribit Eminent.
 Card. Bona d. lib. 2. Rev. Liturg. cap. 8. num. 3.
 Organa non pulsantur in Missa de Requiem ex
 Cæremoniali Romano d. cap. 28. nisi Defunctus sit Præ-

latus, vel Vir sublimis, & tunc voce flebili est Orga-
 num tangehdum, ut advertit Adrianus Abbas Banche-
 rius in Opuscul. de Organo; ubi pag. 2. refert, quod ef-
 fese Organa famosa, unum Orviteri, & aliud Eugubii, 40
 sic narrans de illis: *Entre di essi vengono imitati flauti
 coperti, flauti scoperti, à uso alla svizzera, Pifferi,
 Regali Tromboni, Trombe Squarciate, Cornetti, Lam-
 buri, Uffigoli; o che più? Sin le voci humane nell'Or-
 gano.* Subdit deinde, aliud Organum aureis canis for-
 matum fuisse à Sylvestro Papa Secundo in sua juveni-
 litate; & aliud factum Muriani canis vitreis.
 Porro non est silentio obvolumdum præclarissi-
 mum Organum Basilicæ Sanctæ Justinae de Padua
 Congregationis Casinenfis; quod tria Organa in se
 continere dicitur; habet enim tres differentes ordi-
 nes Regularum pleuritidum, vulgo Tassi, ascendenti-
 um ad numerum centum quadraginta novem, quo-
 rum duo ordines sonantur manibus, tertius pede.
 Ejus Epifomia, seu Regesta sunt quadraginta. Can-
 tes verò, se Canne, mille, septingentæ quadraginta-
 novem. In hoc Organo præter multitudinem musi-
 calium concentuum, & diversitudinis Symphoniæ au-
 diuntur Buccinæ, Cornua, Fistulæ, Tibiæ, Tym-
 pana, Lituj, acetium voces humanæ, nec non mul-
 tarum avium, duplicis Philomelæ, Cuculorum, bu-
 fonum, & Echo. Incipitur ulterior in ipso Sol
 deambulans; à quo sonantur quatuor harmonica
 Tintinnabula, præter alia mira, & excellentiora in-
 venta. Ferunt multi, Organum Tridentini, quod fa-
 ma singularè declamat, hoc Organo Patavino valdè
 inferius esse.
 Porro, quia Tridentini huic assertioni non con-
 sentiunt; sed eorum Organum aliis omnibus excel-
 lentius esse proclamant; placuit mihi hic inferere
 relationem, non quidem vulgarem, sed vulgari lin-
 gua exaratam, de ipso Organo Tridentino, ut de
 ipso, ac de aliis Lector sapiens judicium faciat.

Descrizione del famoso Organo di S. Maria
Maggiore di Trento.

L A Chiesa di S. Maria Maggiore della Città
 di Trento è celebre per lo Sacro Concilio
 che in essa fu tenuto, e per un'Organo maraviglioso,
 che in essa si trova di Canne due mille, cento ottan-
 ta. Queste canne sono spartite in due fumieri, che
 formano in una macchina sola, due Organi distinti,
 un' dell' altro maggiore; l'Organo maggiore è posto
 in alto di bella, e vaga prospettiva, con contrabbasi
 di prodigiosa armonia, e con molta diversità di fra-
 vaganti, e delicati Registri. Da dodici di questi si
 forma il Ripieno da sonarsi con le mani; al quale
 unito il Ripieno da sonarsi con i piedi, affatto da quel-
 lo delle mani distinto, e consistente in sette altri
 distinti Registri, vien formata un' Armonia somma-
 mente sonora, e indicibilmente soave. Oltre li
 sudetti, vi sono li seguenti altri Registri, cioè:
 Unodi voce umana, o sia Piffaro, tre di Flauti diver-
 si, due de Cornetti, uno di Trombe, e Piffari, ed
 i più vi sono ne' Pedali le Trombe squarciate, che
 i Tedeschi chiamano *Postaun* tutti d'Inquista, e so-
 vassima Armonia. L'Organo minore, che serve di
 Echo al maggiore, è posto nell' antipendio del Pog-
 giolo, con tastatura da quella del maggiore distinta;
 ma alla medema vicina in modo, che in un' istesso tem-
 po si ponno assieme, e vincendevolmente tasteggiare
 amendue. Quest' Organetto ha cinque Registri, cioè
 un Flauto Stoppo, che serve uno di principale;
 tre Registri di Ripieno, ed un Flautino così delicato,
 e spiritoso, che in nin altro Organo potrafi trovare
 il simile. Vi è poi un' altro Sumierino apparato,
 e dall' altri due diverso, nel quale vi è un Registro
 di Fagottini, che servono mirabilmente per accom-
 pagnare la Parte. In oltre vi è il Tamburo mera-
 viglia rimbombante, e sonoro. Il Registro del Ro-
 signuolo,

figuolo, ed un'altro Registro, che esprime tutte le voci degli altri Ucelli come Gallina, Cucco, ecc. e di più una finta, ma dolcissima Arpa: l'incassamento dell'Organo è d'intaglio finissimo, non di gran mole, ma di gran virtù. Le portiere dell'Organo Maggiore dentro, e fuori sono dipinte dal celeberrimo Romanino, ma con maniera così finita, e bella, che ha fatto credere molti, fossero ò di Tiziano, ò del Lambertone. E certamente sono di tanta considerazione, che un Duca di Baviera le chiese di grazia al Reverendissimo Capitolo di Trento, cui è soggetta la Chiesa di S. Maria Maggiore; offerendo per esse trenta mille fiorini, coll'oblazione di più di farne fare copia da qual celebre Pittore vivente essi voleffero. E con tutto ciò non ne potè ottenere l'intento. Il Poggiolo dell'Organo è tutto di marmo, intagliato, e scolpito misteriosamente, parte dal Vincentini, parte da un altro più insigne virtuoso, che tieniabbia fatti li due Fanciuilletti, i quali sotto il detto Poggiolo fanno in atto di riporsarsi sopra un Blafone, e che da' periti vengono equiparati a qual sia più celebre scultura, ancò di Roma. In somma l'Organo, l'Armonia, la Pittura, e la Scoltura, sono tutte un miracolo dell'arte, ed opera, che pare più tosto fatta da Angelo, che da uomo. Quindi è nato il Proverbio, che all'Autore dell'Organo di S. Maria Maggiore di Trento fossero stati cavati gli occhi, acciò non ne facesse d'altri: perchè a giudizio di chiunque lo sente (porta il sito della Città il passaggio di qualunque Nazione) nè in Europa, nè in Asia, nè in tutto il Mondo trovasi una sì rara, e meravigliosa manifattura. Hucusque relatio, à qua licet desumere Organum Tridentinum nulli inferius esse, pauca habere Organa æqualia, ac omnibus præesse posse, & hæc dicta sint de Organis.

Quoad Sextum, non facile est resolvere, An Musica in Divinis Officiis sit approbata, vel proferenda? Pro Approbatione faciunt. Primò, quia eam exercent Cœlites, ut testatur Ecclesia in Hymno ad Laud. Dedic. Eccl. dicens: Sed illa Sedes Cœlitum, semper resultat Laudibus, Deumque Trinum, & Unicum jugi canore prædicat. Unde tempore Theodosii Imperatoris anno 446. auditi fuerunt Angeli cantare illud divinum Trilangue: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis. De quo Nicephorus lib. 14. cap. 46. & Calalius d. cap. 44. pag. 198. Secundò, quia Apostolus eam commendavit Colossensibus cap. 3. vers. scribens: Docentes, & commoneantes vosmetipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus. Tertio, quia etiam Cœlos esse armonicos volunt plurimi ex Philosophis, quos refert Menochius in Storiciæ Centur. 12. cap. 13. & eis saven verba Job cap. 38. vers. Concertum Cœli dormire quis faciet? Et Psalm. 18. vers. 1. Cœli enarrans gloriam Dei: undè Licentius Poeta cecinit

Aptavit numeros cœlo, iussuque sonores
Exercere modos, parlesque agitare choreas.

Quartò, quia secundum Aristotelem musica deservit ad bene vivendum, ideò eam esse docendos juvenes præter grammatice, picturam, atque sculturam suadet lib. 8. Politicor. cap. 3. & cap. 5. ubi demonstrat, Musicam conducere ad quamdam quietem, & reficiendum corporis; ad bene vivendum tempore otii, & ad disponendum animum lætantiem, ut virtutem prosequatur; quod latius docet Maurus in Comment. ibid. Quintò, quia Musica tentationes fugat, ideò Saul melius se habebat ab spiritu maligno, quo arripiebatur, dum David citharam pulsaret. 1. Reg. 16. Sextò devotionem excitat, teste Divo Augustino, qui de se lib. 9. Confess. cap. 6. ait ad D. Ambrosium: Quantum flevis in hymnis, & canticis tuis, suaviter sonantibus Ecclesie tue vocibus commotus acriter? Voces illæ infuebant auribus meis, & aliquantulum veritas tua in cor meum, & ex ea esuabat affectus pietatis, & correbant lacryme, & bene mihi erat cum eis.

Septimò, quia tempore pestis Musicam esse unum ex opportunis remedijs jugiter adhibendis infirmant Medicis apud Zacchiam in O. Mediceol. lib. 3. tit. 3. q. 4. n. 20. Immo Musicis armoniis sanari mortuos à Phalangio, vulgò la Tarantola scribitur Amatus Lusitanus lib. 2. in Dioscor. cap. 50. Alexander ab Alex. 43. genial. dier. lib. 2. cap. 17. & Menochius in Storiciæ Centur. 2. cap. 80. Octavò, quia Musica est levamen in laboribus; nam Rustici etiam nunc, & artifices canendo relevant tædium, infantes vagire ad nutricum cantus desinunt, & obdormiunt; ac ipsæ bestia, quales sunt muli, tintinnabulorum fonitu collis suspensorum, sarcinas levius ferunt, & equi in præliis tubis concitantur, ut doctè dixerit idem Tholofanus d. lib. 12. Syntax. art. mirab. cap. 18. alta mirabilia ex Musica in bestiis ostendens ex Plinio lib. 9. cap. 8. & ex Eliano lib. 1. de Nat. Anim. cap. 39. lib. 17. cap. 18. Nonò; hinc Episcopum non posse prohibere usum buccinæ armonice, vulgò il Cornetto, in Capella musica Ecclesiæ sive Cathedralis respondit Sac. Congregatio Episc. & Regul. die 21. Novembris 1593. ut refert doctissimus Pignatellus tom. 9. consulti. 115. n. 88. Et Nicolius in Flosc. Verb. Musica num. 1. Decimò, ulterius posse Episcopum promovere ad Sacros Ordines Clericum Musicum, etsi parùm intelligentem linguam latinam, quia Musica valde confert ad cultum Divinum, & ejus intuitu benigne est agendum cum his Clericis Cantoribus vocalibus, vel instrumentis; si tamen bonos mores foveant, scribit Gobat tr. 8. n. 290. & seqq. & Diana part. 2. trati. 16. resol. 29. quæ sedet in Coordinato tom. 2. trati. 5. resol. 75. Immo si beneficium, requires scientiam cantus in provio, daretur doctissimo Clerico, sed qui ignoraret cantum, provio esse invalida, etsi facta à Papa. Tondur. Musica. benef. part. 3. cap. 188. num. 15. Ultimò quia Musica habet plurimos Sanctos Patres ipsi ipsius commendatores, quos cumulat idem Pignatellus tom. 3. consulti. 41. a. num. 3. & seqq. quorum unus Joannes Sarisberienfis Episcopus Carnotensis, qui vixit Anno 1177. tempore Alexandri Tertii, relatus ab Emin. Card. Bellarmino inter Scriptores Ecclesiasticos sæculo duodecimo; & enim in libro primo Policar. Musicam instrumentalem in Ecclesia laudat his verbis: Ad mores itaque instruendos, & animos exultatione virtutis trahendos, in cultum Domini, non modò concentum hominum, sed etiam Instrumentorum modò censuram Sancti Patres Domino applicandos, cum templi reverentiam dilatarent. Et si militantis Ecclesie tibi parva videtur auctoritas, vel Triumphatrix illa præconia Musica non tacebit, cuius seniores vidit, tibi monstravit tonitruum suum, & voces eorum sicut citharæ, edorum citharizantium in citharis suis. Quid si illos nondum audisti, Regem audias exultantem, qui te Regni, & exultationis sue vult esse participem. Ait enim: Sumite psalmum, & date tympanum, psalterium jucundum cum cithara. Ad quid inquis? Ut laudatis Dominum in tympano, & choro, in cherdis, & Organo.

Verùm adversus Musicam, & pro ejus proserptione, loquendo de Instrumentali, & de cantu figurato, extat magnus numerus Sanctorum Patrum. Primò illam expodit Sanctus Hieronymus relatus in cap. Cantantes. dist. 92. his verbis: Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino. Audiant hæc adolescentuli: audiant isti, quibus psallendi in Ecclesia officium est. Deo non voce, sed coræ cantandum; nec in tragediarum modum guttur, & fauces dulcimediamine liviendæ sunt, ut in Ecclesia theatralis moduli audiantur, & cantica. Secundò: S. Athanasius symphonias, & theatralis cantus ab Ecclesia sua Alexandrina eliminavit, & S. Justinus Martyr Episc. 10. sublatò ait Instrumentorum simplicem cantum retentum usi in Ecclesiis suo tempore, ut notat Pignatellus d. tom. 3. consulti. 41. num. 1. & 2. Tertio, quia

quia devotionem potius destruit, & ad peccata impellit, dicente Sancto Augustino Confess. lib. 10. cap. 33. Cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quam res, quæ cantantur, moveat, ponaliter me peccare confiteor, & uno mallem, non autire cantentem. Quartò immò Deum irritat, juxta dictum S. Gregorii Magni in c. In Sancta Romana Ecclesia: ibi: Cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. dist. 92. ubi Glossa in d. Verb. stimulet, declarat dicens: idest exasperet contra se. Quintò, quia Eunuchi sic facti ad servandam vocem musicalem sunt irregulares secundum veriore Canonistarum, & Theologorum opinionem. Theaur. de Pavis part. 2. 49. Verb. Membrorum mutilatio cap. 1. vers. Amplia secundò. Suarez de Censur. disp. 44. sect. 2. num. 8. Diana plures DD. cumulari part. 10. trati. 13. resol. 11. & conferunt ad hoc l. 1. C. de Eunuchis, & l. 3. & 6. ff. Ad l. Cornel. de Sicariis. Sextò, non speranda sententia Francisci Petrarche, qui in Dialog. 23. cum Gaud. posto in Polyanthea Verb. Musica, incipit: Cantu delector, ac fatuus. Resp. Ab quanto melius lacrymis, atque suspiriis? Præstat enim stenda ad gaudium, quam gaudendo ad gemitum pervenire. Septimò, est pariter legenda gravis, elegans tamen censura, quam fecit in Musica Instrumentalem S. Stelredus Abbas Rievallensis, S. Bernardi discipulus in lib. 2. specul. charit. cap. 23. his verbis: Undè, cessantibus jam typis, & figuris, undè in Ecclesia tot Organa, tot cymbala, tot quæ, rigo, & terribilis ille sollium, status, tonitruus ipsius fragorem, quam vocis exprimit, suavitatem? Ad quid illa vocis contractio, & infra? Hic succinit, ille discinit, alter supercinit, alter mediat quasdam notas dividit, & incidit. Nunc vox stringitur, nunc frangitur, nunc impingitur, nunc diffusio sonitu dilatatur. Aliquando, quod pudet dicere, in equino binnit vocibus, aliquando virili vigore depresso in femineæ vocis gracilitate acuitur; & nonnumquam artificiosa quadam circumvolutione torquetur, & retorquetur. Videas aliquando hominem aperto bre, quasi intercluso haultu, expirare, non cantare: ac ridiculosa quadam voce interreptione quasi imitari silentium, nunc agens morientium, vel exstima patientium imitari. Interim bistrionici quibusdam gestibus totum corpus agitur, & inquitur labia, notantur oculi, ludunt humeri; & ad singulas quoque notas digitorum flexus respondent. Et hæc ridiculosa dissolutio vocatur Religio? Et ubi hæc frequentius agitur, ibi Deo honorabilius serviri clamatur? Octavò addenda hucusque dictis contra Instrumentalem Musicam Extrav. Joannis Papæ XXII. de Anno 1216. Incipien. Doña Sanctorum Patrum. De Vita, & Honest. Cleric. in qua enarratis musicalibus abusus illius temporis, relegat, abjicit, & ab Ecclesia Dei eosdem profigat; volens, ut in Missis, ac Divinis officiis alique tantum contumeliantur, quæ melodiam sapiunt, puta octavæ, quintæ, quartæ, & hujusmodi supra cantum Ecclesiasticum simplicem proferantur. Nonò, tandem successit Bulla Alexandri Papæ VII. Anno 1557. diei 23. Aprilis Incipit: Pie sollicitudinis studio; in qua damnat Musicas instrumentales in Ecclesiis, tam in Missis, quam in Vesperis tamquam indecentes; & præcipit, ac mandat Superioribus Ecclesiarum, ne quidquam cantari permittant, præter ea verba, quæ à Brevariario, vel Missali Romano præscribuntur, aut à Sanctis Patribus desumpta sint, & quæ à Sac. Rit. Congregatione sint prius approbata: Exclusis modulis iis, qui choreas, & prophanam potius, quam Ecclesiasticam melodiam imitantur.

Lis hæc agitata contra Musicam instrumentalem, & cantum figuratum non est dirimenda, sed componenda federe distinctionis; videlicet, adhibendam, & retinendam esse in Ecclesia illam musicam, quæ Psalmodia, & Versus Missalis, ac Scripturæ Sacre pie decantant, & devotis Symphoniis miscetur. Pignatellus tom. 8. consulti. 42. n. 19. Nicolius Verb. Can. De Sacrificio Missæ.

tus num. 1. Suarez de Relig. lib. 4. de Hor. Can. cap. 7. & Miranda tom. 1. Man. Pral. q. 37. art. 6. Illam vero, quæ vel cantilenas indecoras, vel centenas profanas, aut moteat levia, & minus decentia canit, proferendam, & eliminandam omninò fore juxta sententias Sanctorum Patrum, quos citat Illustriss. Sarnellius d. Episc. 9. pag. 75. & Decretum Concilii Tridentini sess. 24. de ref. cap. 12. nec non juxta Decretum Visitationis Apollitice Urbis Romæ die 30. Julii 1665. relatum ab eodem Illustriss. Sarnello di. Episc. 9. pag. 60. & ab Illustriss. Crispino Episcopo ejus Prædecessore in aureo libro inscripto Trattato della Visita Pastorale. part. 3. §. 11. in quo ea præscribuntur, quæ servari debent à cantoribus, & musicis in Divinis officiis. Hanc distinctionem laudant Navar. de Orat. c. 17. num. 35. & 36. atque Loter. de rebenef. lib. 1. q. 4. num. 26.

Ex quibus omnibus deducitur, Cantum Gregorianum ob ejus gravitatem, & pietatem esse omnibus Ecclesiasticis commendandum, & ab eis discendum, præcipuè à Canonicis. Moneta de Distrib. part. 2. q. 2. Ceccoperius d. lib. 2. n. 121. ubi id tantò magis ait obligare Canonicos, & Dignitates, si sic statutum sit vel in Synodalibus Constitutionibus. Barbof. alleg. 34. vel in literis Apolliticis particularibus Ecclesiæ, qualis est hic Patavii Bulla Gregorii XIII. de Anno 1577. quæ continet concordata inter Episcopum Ormantium, & Capitulum Paduanum, ab eodem Summo Pontifice confirmata. Et quoniam Principalis res est in Cantu Gregoriano cognoscere tonos Psalmodiarum ex notis post antiphonas in libro chorali positas, ad eos discernendos, qui odo sunt, dantur sequentes Versus.

Deferret Mi, Fa terno: quarto dato Mi, La. 58
Fa, Fa feri tibi Sextus. Fa, La præbet tibi Sextus.

Ut, Sol septennus. Ut, Fa captatque supremus. Ad intonandum autem Psalmodia juxta propriam naturam toni in eodem Antiphonario indicati, notanda sunt carmina sequentia.

Primus cum Sexto, Fa, Sol, La semper habeto. 56
Tertius, & Octavus Ut, Re, Fa, atque Secundus.

La, Sol, La Quartus. Ut, Mi, Sol, sit tibi Quintus.

Septimus Fa, Mi, Fa, Sol, sic omnes esse recordes.

Videntur Græca, seu Arabica his, qui in præx intonandi non se exercuerunt. Facile tamen dicentur à studentibus, ut mihi accidit in juvenili ætate. Certè indecorum est, tonos, & regulas intonandi Psalmodia ignorari ab Ecclesiasticis, præcipuè beneficiatis, & choro additis, quos Gregorianum cantum scire Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 18. obligat etiam à primis annis.

Sed Utrum expedit, quòd Moniales sciant intonare, & sonare? Si loquamur de Cantu Gregoriano? & Organo? Respondetur Afirmative. De cantu figurato, & Musica instrumentali negativè, juxta Decreta plurima S. Congregationis apud Nicolium in Flosc. Verb. Cantus num. 3. & Verb. Musica, num. 5. qui num. 8. subdit, ad concedendum Musicam Monialibus in earum Ecclesiis exterioribus servandam esse consuetudinem. Alexander Papæ VII. in sua Constitutione LX. diei 24. Septembris 1657. Incipien. Pro commissio Nobis. §. 2. loquens de Monialibus ita disposuit: Volentes, ut firmitates hujusmodi (scilicet Monialium) absque Musica exteriori omninò celebentur, adhibito tantum in Choro interiori cantu Gregoriano nuncupato, sive etiam figurato, quoad antiphonas Vesperorum pro currenti festo, aut canticum Magnificat, pleno tamen Choro. Ergo supponit fuisse cantus etiam figuratus in Monialibus Urbis Romæ; sicut

yeur olim erat, & nunc est in aliquibus Monasteriis Monialium Padue, circa quas videndi Quæstiones in Summa Bullar. Verb. Monasteria Monialium. Donatus Rer. Regular. tom. 4. tract. 3. Quæst. 5. n. 24. & Tamburinus de Jure Abbatisarum disp. 15. Quæst. 3. n. 5. & 6.

Sed antequam hoc caput de Musica vocali, Instrumentalique concludam, & de personis, quæ in ea excelluerunt, non mihi vertat in crimen amœnissimus Lector, si jucundissimum Musices casum referam, quem recreationis causa Serenissimus Magnus Dux Hetruræ exhibuit eruditissimo, ac famoso Viro P. Athanasio Kircheri Societ. Jesu; quemque ille P. Gaspar Schotto ejusdem Societatis narravit litteris ad eum datis die 9. Novembris anni 1639. his verbis: Sua Altezza Serenissima mi fece esibire una Musica, à cui non ho in vita mia sentito simile. I Musichi erano un Papagallo, con un Cane, ed il suo Maestro; il quale fatto, che ebbe suonare una Spinetta che da poi da se stessa caminava, subito il Papagallo, accostate al Clavicimbalo le orecchie, come se volesse pigliare il tuono della voce cominciò a papagalare; ed il Cane, che sempre mirava con gli occhi fissi il Papagallo, ad abbojare; ma con una armonia così ridicola insieme, ed ispravangante, che restai poco meno, che fuora di me medesimo. Ita P. Gaspar Schottus in sua Physica Curiosa tom. 2. lib. 8. cap. 19. §. 4. vers. aliud non minus. Ubi idem etiam repetit Latino sermone.

His ita constitutis, & explicatis ad ornatum Missarum solemnium, quæ cum Musica Vocali, Instrumentali, Organis, & aliis modis enchordicis, pneumaticis, & crusticis celebrantur, reassumens primam, principaleque questionem in hac Decisione propositam: An scilicet Missa solennis sit majoris fructus, quam Missa privata? pro ejus resolutione, respondendum est affirmativè non solum quoad fructum ex opere operantis, sed etiam quoad fructum ex opere operato meritiorum, imperatorum, & satisfactionum, ut doctè probat Pasqualigus de Sacrificio Missæ quæst. 131. quem unicum reperi inter tot, & tantos Auctores, quos ego habeo, & revolvi, Scholasticos, & Moralistas, à quo hæc quæstio examinatur, Ideoque & ipse Pasqualigus nullum Doctorem allegat præter Henricum in Summa. lib. 9. cap. 17. ubi parùm, aut nihil de hoc quæsitio.

60 Porro quòd major sit fructus Missæ solennis, quam privata ex opere operantis, manifesta est ratio; siquidem ubi major est devotio in offerentibus, & ubi exercentur ampliores actus Religionis, ibi major est fructus Sacrificii respectu offerentium & in ipso cooperantium, ut tradunt omnes DD. inter quos Comitulos in Respons. Moral. quæst. 42. num. 8. prout docuimus supra Decif. XXXIII. num. 15. & segg. Sed in Missa solenni major excitatur devotio, præcipue ubi cantus est religiosus, & plures sunt actus Religionis in multitudine ministrorum, in incensatione Altaris, & oblatæ materiæ. Ergo major est fructus in Missa solenni, quam in privata ex opere operantis.

61 Idem verò affirmandum est, ait Pasqualigus d. q. 131. num. 10. ex opere operato. Rationes, quas allegat, sunt diversæ; sed præcipue, quia Christus, qui instituit hoc Sacrificium, voluit, ipsum offerri ab Ecclesia, non solum simplici ritu, ut in Missa privata; sed etiam solemnem, ut in Missis Pontificalibus, & cum multitudine Ministrorum cantatis: Hoc probatur, quia Christus instituit omnes septem ordines, tam quatuor minores, quam tres majores, ut omnes concurrerent ad formandam Hierarchyam, & ad inserendum in solemnem oblatione Sacrificii sui ipsius incrementi. Emin. Card. de Lauræa de Sacramento Ordinis disp. 5. & 6. per plures articulos; & Magistrus in 4. sent. disp. 4.

quæst. 2. ar. 1. Igitur congruum fuit, ut Christus Dominus voverit, majorem fructum provenire ex oblatione Sacrificii ritu solemnem, & cum interventu omnium Ministrorum, à se institutorum facta, quam ex privata litatione, ex ipso opere operato. Equidem benigniore se reddidit Princeps erga amicos, vel subditos suos, à quibus magis honoratur; & istidem majora beneficentia, ac munificentia suæ charitativa largitur, & de hoc exemplum habemus Simonis Oniæ filii magni Sacerdotis, & Principis Judæorum; qui misit legatos cum muneribus Romam statueret amicitiam cum Romanis; ipsi enim, ait textus lib. 1. Machabæor. 14. vers. 40. Susceperunt Legatos Simonis gloriose; & ob majestatem, & pompam illius legationis se gratos demonstrarunt, ita reverentes Regibus adjacentibus: Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri renovantes pristinam amicitiam, & facietatem, missi à Simone Principe Sacerdotum, & populo Judæorum. Attulerunt autem & clypeum aureum marmorum mille. (una mna hebræa conatabat quinquaginta siclis: unus siclus erat media uncia argenti, & valebat quatuor florenos. Tirin. in Luc. cap. 19. vers. 13. Ergo dictis clypeis aureis pondus erat unciarum auri quingentarum.) Placuit itaque nobis scribere Regibus, & Regionibus, ut non inferant illis mala, &c. ut latius d. lib. 1. Machab. cap. 15. vers. 18. & segg. In Ecclesia Catholica dum Sacrosanctum Sacrificium Missæ offertur, clypeus aureus tamquam donum mittitur æterno Patri ad ejus clementiam, & gratiam erga nos conciliandam; est enim Christus Dominus, qui tamquam Victimam offertur, ille clypeus, de quo mysticè cecinit David 2. Reg. 22. vers. 36. Dedit mihi clypeum salutis, & de quo Nahum Propheta cap. 2. vers. 3. ait: Clypeus fortium ejus ignotus; idest charitate, & amore nostrum. Igitur quò ampliori apparatu, & nobiliori comitatu procedit, qui hoc aureum donum præsentat Sanctissimæ Trinitati, ut sit in Missa Solemni, eò uberiores gratias, & beneficentias ex opere operato à Divina clementia reportat.

Uterius consuetum est inter Reges, & Principes suis Oratoribus ad alias Coronas desinatitæ ex ætario publico eò ingentiorum pecuniarum summam assignare, quò solemniori pompa, & majori caterva sodalium, ac famulorum sociati Legatione functuri procedunt. Modò idem statuendum est, & asseverandum fieri à Rege Regum Christo Domino; à cujus incomparabili liberalitate, dum Sacerdos Orator, & Minister ejus, pro eò Legatione fungitur, atque orat ad æternum Patrem, ex ætario meritum ejusdem; videlicet ex opere operato ingentiora merita assignantur, dum majori comitum agmine, & splendidiori apparatu, prout fit in Missa Solemni, Legationem, & munus injunctum exequitur. Quòd autem celebrans sit Orator, & legatus Christi ad Patrem offendit Magistrus in Theol. Moral. disp. 19. num. 43.

Hinc est, quòd Summi Pontifices non recusant, justis de causis animum suum moventibus, licentiam concedere, ut pluribus Missis privatis incumbentibus alicui Monasterio, vel Religioni, satisfieri possit per aliquas Solemnes Missas, in minori numero decantatas; ea quidem ratione, quia Missarum solemniter decantarum major sit valor, & fructus etiam ex opere operato, quam Missarum privatarum. Et talis fuit mens Sacri Tridentini Concilii, dum in sess. 25. de Reform. cap. 4. concessit Episcopis, ut possint moderari onera Missarum ante ipsum Concilium relicta, cujus Decreti Conciliaria vigore Congregatio Parochorum Paduæ anno 1599. in Synodo Diocesana obtinuit restrictionem ingentis numeri Anniversariorum, & Missarum in præteritis sæculis relictarum ad quinquaginta Anniversaria

SUMMARIUM.

- 70 saria annua, quæ consistunt in recitatione unius Nocturni cum Laudibus Defunctorum, & Missa Solemni de Requiem; prædictam autem concessionem Concilii Tridentini habere locum in solis oneribus Missarum ante idem Concilium relictarum, & in sola prima Synodo post ipsum Concilium Trid. celebrata, ex declaratione Sacræ Congregationis ejusdem Concilii in una Florentina die 15. Decembris 1629. advertit Nicolaus in Lucubr. Canon. lib. 3. tit. 41. num. 10. Diana verò notat part. 6. tract. 6. 71 resol. 10. Quæ jacet in Coordinato tom. 2. tract. 1. Resol. 7. Quòd onera Missarum relicta post Concilium, & nondum acceptata ab tenuitate elemosynæ possunt ab Ordinario propria auctoritate restringi, & moderari; quia prohibitio facta in Decretis Urbani VIII. anno 1625. procedit in oneribus jam acceptatis. Cæterum eadem Congregatio Parochorum Paduæ (in qua mea Præpositura tituli Sanctissimæ Trinitatis inter fixas dignitates ejusdem Congregationis, & Collegii secundum locum obtinet) hoc anno 1698. habuit recursum ad Sacram Congregationem Concilii Romæ, pro moderatione Anniversariorum cum onere Missarum ob tenuitatem elemosynæ relictorum à DD. Laura, & Francisco de Zorziis, etiam nondum acceptatorum; ipsaque Sacra Congregatio Eminent. S. R. E. Cardinalium post plures informationes remisit totum negotium Emin. Cardin. Episcopo Patavino; à quo prædictam moderationem ipsi Parochi obtinuerunt ad normam aliorum Anniversariorum.

Concludendum est igitur, majorem esse valorem, & fructum Missæ Solemni, quam privatæ ob Hierarchyam majestatem Ecclesiæ, quæ solemnem Sacrificium comitatur, tum ex genere operantis, ob majorem devotionem Ministrorum, atque adstantium; tum ex opere operato ob majus obsequium resultant in honorem Sacrosanctæ, & individuæ Trinitatis, atque Christi Domini Redemptoris nostri, ampliori stipem ex ætario infanitorum ejus meritum, propria liberalitate, & benignitate contribuentis. Hoc tacitè inquit Peirinus Privileg. Regul. tom. 2. Additament. ad Constit. Pyrrhi cap. 1. sub num. 29. pag. 310. vers. Tertio cantare. ubi percurrendo remedia, si Religio tantis sit oneribus Missarum onerata, ut istidem omnibus satisfacere non possit, ait: Tertio Cantare, præsertim toto Conventu, unam Missam pro novem, vel decem, vel pluribus, juxta majorem, vel minorem numerum Missarum: Quod intelligendum est, accedente licentia Summi Pontificis, ut dictum est supra. At expressè idipsum insinuat Fagnanus in cap. Cum creatura num. 9. de Celebr. Missarum; ubi cum probasset, Anniversaria pro defunctis requirere Missam cantatam, subdit: Obligationes celebrandi Anniversarium Defunctorum non potest satisfieri dicendo Missam privatam, ut habet hæc secunda Lectura, quoniam plus suffragii capit anima Defuncti ex Missa Solemni in Choro cum interventu plurium Sacerdotum, quam ex Missa privata, ut innuit hæc littera.

DECISIO XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Disceptatur de obligatione cantandi quotidie unam, vel plures Missas in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis. Utius Missarum Solemniū fuit semper in Ecclesia. Canonicoꝝ origo, & institutum. Quibus horis sint cantandæ Missæ in Choro, & quæle ob mysterium? Christus qua hora fuerit Crucifixus? An sit culpa gravis non cantare Missas diebus in Rubrica Missalis præscriptis? An hæc afficiat Regulares? Celebrans an teneatur legere in Missa solenni, ea quæ cantantur à Choro, vel à Ministris?

De Sacrificio Missæ.

- 1 Missæ Solemnes ab initio Ecclesiæ sunt institutæ.
- 2 Missa publica dicebatur Missa cantata.
- 3 Octavo seculo cepit cantari Missa quotidie.
- 4 Clerici omnes antiquitatis additi erant Choro.
- 5 Canonicoꝝ origo.
- 6 Canonicoꝝ Patavini quare alii sint pingues, alii non?
- 7 Canonicoꝝ proprium institutum est cantare in Choro.
- 8 Rubricæ Missalis de Missis cantandis sunt præceptivæ.
- 9 Hora cantandarum Missarum in Cathedralibus, & Collegiatis quæ sit?
- 10 Mysterium horarum, in quibus Missæ solennes celebrantur.
- 11 Christus qua hora sit Crucifixus?
- 12 Cibus in die jejunii olim sumebatur Vespere.
- 13 Missæ duæ, ac etiam tres eodem die quando sint cantandæ in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis?
- 14 Calendarium annuum Patavinum à quo formatur?
- 15 Magister Ceremoniarum Cathedralis Patavine laudatus.
- 16 Culpa gravis est non cantare ambas Missas in Collegiatis, diebus à Rubrica præscriptis.
- 17 Missa votiva cantata non supplet cantandæ de præcepto.
- 18 Missa de Feria cavenda post Tertiam in Quadragesima, & post Nonam illa de Sancto, si sit festum de præcepto.
- 19 Regulares an sub peccato teneantur quotidie cantare Missam juxta Rubricam Missalis? & num. 21. 22. & 23.
- 20 Signa Collegialitatis.
- 21 Celebrans solemniter an teneatur legere Epistolam, Evangelium, Gloria, Credo, & Prophetias in Sabbato Sancto?

Quæ hucusque dicta sunt de solemnibus Liturgiis, & de Missa cantata circa ejus intrinsecum valorem, & fructum, calamus excitant, ut explicet nonnulla scitu dignissima, quæ ejusdem Missæ solemnibus externum usum, & frequentationem concernunt. Itaque breviter examinabimus:

- 1 Quo tempore introducta sit in Ecclesia solennis Liturgia, & Missa cum cantu?
- 2 An Missa solennis, & cum cantu sit de Præcepto?
- 3 Quibus horis sint celebranda Missæ solennes, & cum cantu?
- 4 An Regulares teneantur sub pena peccati mortalis cantare quotidie prædictas Missas in eorum Ecclesiis?

Quòd ad Primum: Certum est, solennes Liturgias, & Missas cum cantu ab initio Ecclesiæ institutas fuisse; siquidem, ut demonstrat est supra in Decif. XXXVII. n. 21. in primitiva Ecclesia, etiam tempore Apostolorum, & successivè post ipsos, omnes fideles simul congregabantur, ut laudes Deo psallerent, & post divinam Psalmodym, Missam solemnem Antiphitis, aliis Sacerdotibus celebrabant, cantantibus Clericis simul & laicis Introitum, Hymnum Angelicum, Graduale, Symbolum fidei, & alias statutas preces, ut præter DD. d. n. 21. allegatos, probant Moneta de Distrib. quos. part. 1. q. 5. n. 3. (ubi allegat verba Anacleti Papæ, qui sedit anno Domini 84. relata in cap. Episcopatus, de Consecr. dist. 1.) Emin. Card. Bellarm. lib. 2. de Missa cap. 15. col. 2. Emin. Card. Baron. Anno 418. n. 36. & Emin. Card. Bona. Rer. Liturgic. lib. 1. cap. 18. n. 3. ubi ponit Decretum Concilii Toletani primi sub Anastasio Papa cap. 5. Anno 400. in quo post redactum cantum Ecclesiasticum ad solos clericos, ita fuit statutum:

L 12 Pre-